

транспортної галузі. У контексті професійної компетентності фахівця психологічна компетентність розглядається як інтегроване професійно-особистісне утворення, що дає змогу людині психологічно конструктивно вирішувати завдання професійного й особистісного досвіду.

Специфіку професійної діяльності фахівців залізничного транспорту утворюють зокрема: підвищений рівень небезпеки, пов'язаний із рухом транспорту, часові обмеження при виконанні графіка руху поїздів, безперервність виробничого циклу та ін. Такі особливості зумовлюють необхідність виконання різнопланових завдань і, одночасно, жорсткої регламентації діяльності; високого рівня оперативності і при цьому відповідальності за безпеку персоналу і пасажирів та збереження вантажів.

Тому можна припустити, що елементом особистісної структури психологічної компетентності фахівця залізничного транспорту мали б бути такі риси, як загальна інтенсивність мотивації, актуальність мотивації досягнення успіху в діяльності, цілеспрямованість, дисциплінованість, конкурентність, соціальна сміливість, готовність до подолання перешкод.

Аналіз особливостей сучасних психодіагностичних інструментів показує, що дослідницьке завдання визначення рівня сформованості якісних особливостей наведених психологічних властивостей у майбутніх і працюючих фахівців може бути вирішене за допомогою таких методик: 16-факторний особистісний опитувальник Р. Кеттелла (зокрема його шкали: Q – «Впевненість-тривожність», С – «Емоційна стійкість», G – «Нормативність поведінки», Q4 – «Розслабленість-напруга», А – «Комунікативна закритість – комунікативна відкритість»); «Діагностика мотивації прагнення успіху» і «Діагностика мотивації уникання невдач» Т.Елерса; орієнтаційна анкета спрямованості особистості Б.Басса; опитувальник способів подолання («Ways of Coping Questionnaire», WCQ) Р.Лазаруса; опитувальник «Рівень суб'єктивного контролю» («УСК»), тест «Стратегії поведінки в конфліктній ситуації» Т.Томаса.

М.І. Ситковська

КОМУНІКАТИВНІ БАР'ЄРИ ТА ЗАСОБИ ЇХ ПОДОЛАННЯ УПРОДОВЖ НАВЧАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ В ІНШОМОВНІЙ АУДИТОРІЇ

Якщо дві особистості вступають в процес мовної взаємодії, завжди існує вірогідність того, що комунікативні інтенції одного чи обох партнерів залишаться нереалізованими, внаслідок чого акт спілкування не відбувається. Можливість комунікативної невдачі або комунікативного непорозуміння зростає в декілька разів, коли суб'єктами взаємодії виступають представники різних культурних, соціальних та релігійних

етносів, які обрали засобом спілкування нерідну (в нашому випадку російську або українську) мову.

В цілому усі бар'єри спілкування у такій ситуації можна поділити на соціальні, психологічні та власне мовні. Соціальні бар'єри виникають внаслідок незбігу статусів, рівня освіти, ментальних настанов, політичних поглядів та професійних здібностей особистостей. Усе це призводить до різної інтерпретації понять та різного світосприйняття, світорозуміння.

Психологічні бар'єри можуть бути пов'язані з характером учнів (надмірна сором'язливість, боязкість, некомунікабельність), їх намірами, поглядами, манерами спілкування. Бар'єри можуть виникати як наслідок відносин неприязні та недовіри, що склалися між учнями або між учнями та викладачем, і які проєктуються на об'єкт спілкування.

Наступна причина є фактором непорозуміння або, на нашу думку, належить до власне мовних бар'єрів. Мовні бар'єри можуть виявлятися на різних рівнях.

- *Фонетичний рівень* породжується недостатньою сформованістю фонетичної компетенції, внаслідок чого учні неправильно вимовляють окремі фонемні або групи фонем, не можуть правильно вибрати темп та інтонаційне оформлення доповіді.

- *Семантичний рівень* непорозуміння виникає як результат відсутності збігу «змістовних полів» слів у носіїв різних мов. Порушення правил семантичної релевантності призводить до того, що повідомлення стає повністю незрозумілим для співрозмовника, який також ще не достатньою мірою оволодів нормами мови спілкування.

- *Стилістичний рівень* є наслідком порушення співвідношення між формою та змістом повідомлення. Стильове перенавантаження, або, навпаки, «примітивізм» призводить до виникнення ситуації непорозуміння.

- *Логічний бар'єр* виникає, коли логіка міркування комунікатора занадто складна для сприйняття реципієнта або здається йому неправильною, або суперечить його системі доказів.

Головним завданням викладача при роботі в іншомовній аудиторії є подолання комунікативних непорозумінь, які час від часу виникають в ході навчального процесу, та використання запобіжних методів щодо переростання комунікативних бар'єрів у комунікативний конфлікт. Вирішити цю проблему, на наш погляд, можна засобами формування в учнів комунікативної компетенції, яка поєднує в собі як суто лінгвістичні, так і екстралінгвістичні рівні. В лінгвістичному плані це формування та вдосконалення методів користування мовою як засобом спілкування, вміння вирішувати за допомогою мовних навичок питань в професійній, побутовій та міжособистісній сферах життя. До екстралінгвістичного плану, безумовно, належить вироблення у студентів стратегій і тактик компромісу та співробітництва, які є найбільш ефективними в умовах

вирішення конфліктних ситуацій. Компроміс будується на двосторонніх поступках, раціоналізації рішення, яке кінець кінцем задовольнить обидві сторони. Ця стратегія є свідомим справжньої поваги до особистості і дозволяє виграти в головному за рахунок часткових втрат. Співробітництво має значний регулюючий та виховний потенціал. Ця стратегія побудована на спільному виборі рішення, прийнятті взаємної відповідальності. Демократичність відношень, відкритий обмін думками дозволяє розглядати різні точки зору та формувати вміння бачити різноманітність виходів з проблемної ситуації.

І.А. Сніжко

МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДИСЦИПЛІНИ «ІСТОРІЯ УКРАЇНСЬКОЇ КУЛЬТУРИ»

Удосконалення і розвиток сучасної системи освіти передбачає гуманітаризацію навчального процесу на основі поглибленого вивчення культурного надбання людства. Одне з головних завдань гуманітаризації – подолання диспропорції в співвідношенні професійної та гуманітарної підготовки спеціалістів. Особлива роль у вирішенні цієї проблеми належить курсу «Історія української культури», оскільки вивчення людського суспільства відбувається через заглиблення у світ мистецтва, літератури, духовних цінностей. Він дає уявлення про роль і значення культури у соціальному житті, ознайомлює з численними пам'ятками української культури, досягненнями українських митців на Батьківщині та за її межами.

Над створенням методичного забезпечення курсу «Історії української культури» активно працюють співробітники кафедри історії. У 2011 р. вийшли друком «Плани семінарських занять та методичні рекомендації до організації самостійної роботи студентів денної форми навчання» (укладачі О.П. Гужва, В.М. Щербак, Т.М. Саламатіна). Автором були підготовлені конспекти лекцій «Культура первісної доби» та «Культура бронзового та раннього залізного віку», перший з яких вийшов друком 2012 р., другий 2013 р. У 2014 р. підготовлено до друку черговий конспект лекції, що поповнить методичне забезпечення дисципліни – «Культура давніх слов'ян та Київської Русі».

Територія України посідає ключове місце у слов'янському етногенезі. Саме тут виявлені найдавніші слов'янські старожитності середини I тис. н. е. Звідси бере свій початок широке розселення слов'ян на просторах Балканського півострова та Центральної Європи VI-VIII ст.

У IX ст. в результаті об'єднання східнослов'янських племен виникла ранньофеодальна держава Київська Русь, яка охоплювала величезну територію і була однією з найбільших держав Європи. Культура Київської